

ЕФЕКТИВНІ ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

Державний університет «Житомирська політехніка»

***Анотація.** У статті досліджено взаємозв'язок ефективності публічних закупівель з концепцією сталого розвитку економіки країни. Визначено основні принципи та критерії, за якими мають здійснюватися закупівлі для забезпечення стратегії сталого розвитку.*

***Ключові слова:** публічні закупівлі; сталий розвиток; економія; ефективність; зелені закупівлі.*

EFFECTIVE PUBLIC PROCUREMENT AS A TOOL FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT COUNTRY ECONOMIES

***Abstract.** The article investigates the relationship between the efficiency of public procurement and the concept of sustainable development of the country's economy. The basic principles and criteria by which procurement should be carried out to ensure a sustainable development strategy have been determined.*

***Keywords:** public procurement; sustainable development; economy, efficiency, green procurement.*

Економічна роль держави являє собою складну, багатовекторну систему, направлену на державне регулювання. Одним з елементів державного регулювання є бюджетна система, що є важливим механізмом перерозподілу національного доходу. Важливим елементом бюджетної системи при цьому є система державних закупівель, які мають забезпечити виконання основних функцій, направлених на оптимізацію системи управління, мінімізацію витрат та ефективне управління фінансовими потоками. Головною метою та стратегічним направленням сучасного розвитку інституції державних закупівель в Україні є підвищення ефективності використання публічних ресурсів. Важливим етапом на цьому шляху є формування нової системи бухгалтерського обліку в державному секторі за міжнародними стандартами та модернізація системи державних закупівель у публічні.

Сучасна система організації державних закупівель побудована на принципах, передбачених ст. 3 Закону України «Про публічні закупівлі». Одним із зазначених принципів є «максимальна економія та ефективність», але Законом не визначено, які показники розкривають максимальну економію та максимальну ефективність, що призводить до суперечок серед бухгалтерів та економістів та потребує дослідження з боку науковців у пошуках істини.

Відповідно до законодавства та за загальноприйнятою методикою ефективність становить собою досягнення мети функціонування тої чи іншої системи, тобто отримання результату, який оцінюється шляхом порівняння досягнутого результату з бажаним. Звісно, що отриманий результат на практиці може бути як позитивним, так і негативним, тому ефективність у загальному розглядають як відношення отриманого результату до затрат на його досягнення. Якщо відійти від загальноекономічного трактування поняття «ефективність» та звернутися до менеджменту та логістики, то під ефективністю тут розуміється ступінь оптимізації використання матеріальних, фінансових, інформаційних, трудових та інших ресурсів.

Ефективність є найважливішим параметром, що визначає результати діяльності будь-якого господарюючого суб'єкта, саме тому досить велика увага науковців приділяється ефективності використання бюджетних коштів. У зв'язку з бюджетним реформуванням, пов'язаним з процесами децентралізації, найактуальнішим питанням стає ефективність використання коштів місцевих бюджетів. З цією метою здійснюється перехід від кошторисного планування місцевих бюджетів до програмно-цільового методу, основна мета якого є формування програм з метою подолання

соціально-економічних проблем у регіонах. Аналіз публікацій показав, що серед дослідників доки ще не сформовано єдиної точки зору, що саме варто розуміти під ефективністю в частині публічних закупівель. У результаті можна виділити дві основні точки зору. По-перше, поняття ефективності розглядається як залежність між досягнутим результатом та використаними на це ресурсами. Критерієм ефективності у цьому випадку є економія державних ресурсів. З іншого боку, поняття «ефективність» трактується через перелік вимірників, які характеризують ступінь досягнутої мети.

Оцінка ефективності як базового елемента використання державних фінансів має на увазі визначення певних критеріїв ефективності. Критерій, своєю чергою, можна розглядати як інструмент за допомогою якого оцінюється ефективність, що мають бути визначені на основі: по-перше, чинного законодавства, тобто нормативно-правових документів з публічних закупівель; по-друге, на основі загальноприйнятих наукових норм.

Крім критеріїв оцінки, важливе значення має формування системи принципів оцінки ефективності як необхідного фактору розробки оптимальної методики оцінки. В основі визначення оцінки ефективності можна розглянути наступні принципи.

Принцип науковості – застосування наукових методів, таких як аналіз, синтез, класифікація, що дозволять досягнути найбільшої повноти інформації про об'єкт дослідження.

Принцип системності – передбачає аналіз всіх можливих факторів, що мають впливати на об'єкт у взаємозв'язку з іншими методиками.

Принцип об'єктивності – пошук найбільш раціонального методу, який дозволить деталізувати об'єкт спостереження.

Принцип незалежності – передбачає усунення від впливу всіх зацікавлених сторін.

Принцип прозорості – відкритий доступ до результатів оцінки.

Розробка та встановлення критеріїв ефективності на основі зазначених принципів має бути проведена з метою забезпечення істинної та об'єктивної оцінки ефективності. Таким чином критерії мають показувати особливості галузі, де проводиться оцінка ефективності, мають мати достатній рівень вичерпності, щоб на основі інформативної оцінки ефективності можливо було зробити певні висновки, виявити недоліки та виробити певні шляхи удосконалення.

У сучасному світі, коли серед науковців, політиків та суспільства жваво обговорюється стратегія розвитку людства у концепції сталого розвитку, публічні закупівлі повинні відповідати загальносвітовим вимогам сталого розвитку. Тривалий час серед науковців пострадянського простору термін «сталий розвиток економіки» трактувався як зростання економіки країни на основі показника валового внутрішнього продукту. Але європейська система сталого розвитку представляє собою більш складну конструкцію, яка складається на збалансованому розвитку трьох компонентів: економіки, суспільства та природи. Останнім часом широко використовується поняття «декаплінг», що означає зниження ступеню кореляції, порушення зв'язків, зниження взаємозалежності. У економіці це поняття почало використовуватися після досліджень у 1991 році економістів Дж. Гросмана та А. Крюгера, коли вони використали криву Кузнеца [1], як показ залежності ступеня негативного впливу на навколишнє середовище від росту ВВП. [2] Тобто у зв'язку з економічним зростом у країнах, що розвиваються зростає інтенсивність негативного впливу на навколишнє середовище та виснаження природних ресурсів, але при певному розвитку добробуту країни з'являються ресурси на модернізацію економіки на основі екологічних технологій, і таким чином, негативний вплив на природне середовище знижується. Такою траєкторією розвитку пройшли практично всі розвинуті держави світу, однак більшість держав знаходяться ще далеко від точки перегину на кривій Кузнеца, при якій починається декаплінг економічних та екологічних параметрів розвитку. У зв'язку з цим, у систему публічних закупівель вбачаємо необхідним впровадження заходів, які забезпечать як можна нижчий рівень деградації навколишнього середовища у процесі зростання економіки.

У підсумковому документі «The future we want» Конференції ООН по сталому розвитку «РІО +20», що відбулася в Ріо-де-Жанейро у червні 2012 року, центральну позицію займало питання переходу до «зеленої» економіки, що має збільшити добробут населення та забезпечити соціальну справедливість, при цьому знизити ризики для навколишнього середовища. [3] На сьогодні є очевидним, що досягнення сталого розвитку економіки залежить від створення умов, що забезпечать збереження природного капіталу, зменшить негативний вплив на навколишнє середовище, знизить викид парникових газів, унеможливить втрати екосистемних функцій природи, забезпечить зростання доходів та зайнятість населення. Незаперечним інструментом для реалізації цієї концепції стають

публічні закупівлі. Основною проблемою, яка пов'язана з упровадженням «зеленої» економіки є фактор часу, тобто майбутня вигода від упровадження екологічних критеріїв в економіку країни почне проявлятися через 20-30 років. З іншого боку, і шкода нанесена навколишньому середовищу від сучасного впливу досягне катастрофічних результатів через тих же 20-30 років і вже невідворотною стане потреба вкладати велику частину ресурсів у відновлення. Таким чином, необхідним є вже на сучасному етапі приймати стратегію сталого розвитку та впроваджувати певні інструменти для створення «зелених» закупівель, що має бути, на нашу думку, головним критерієм ефективних закупівель.

Отже, для впровадження сучасні тенденції публічні закупівлі мають базуватися на принципі збалансованості економічних, екологічних та соціальних критеріїв з метою досягнення максимально ефективних закупівель (рис.1).

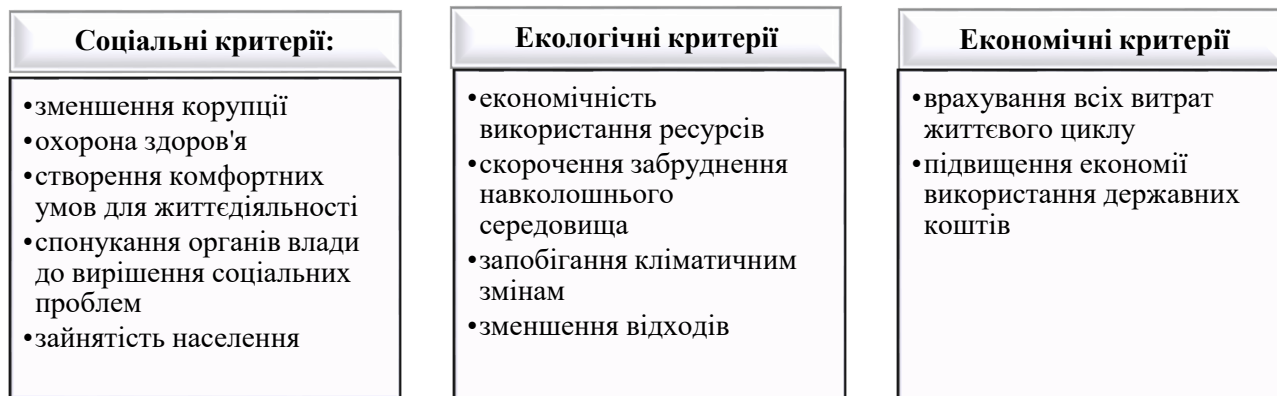

Рисунок 1. Критерії впровадження ефективних закупівель

Такий підхід є основним інструментом для досягнення сталого розвитку країни, що застосовується у багатьох розвинутих країнах світу. Економічну ефективність публічних закупівель необхідно розглядати як комплексний показник ефективності на різних рівнях даної системи як синергетичний результат взаємодії всіх інституцій та механізмів даної системи. В основу такої ефективності лягає оптимальний розподіл ресурсів для максимального забезпечення суспільних потреб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Kuznets S. Economic Growth and Income Inequalit. — 1955. Архівовано 18 серпня 2015 року. URL: <https://assets.aeaweb.org/asset-server/files/9438.pdf>
2. Gene M. Grossman, Alan B. Krueger. Environmental Impacts of a North American Free Trade Agreemen. NBER Working Papers 3914 (1991). URL: <https://www.nber.org/papers/w3914>
3. The future we want. Resolution adopted by the General Assembly on 27 July 2012 [withoutreferenceto a MainCommittee (A/66/L.56)] 66/288. URL: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/66/288&Lang=E

Псьота Вікторія Олександрівна, аспірантка кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка», викладач облікових дисциплін Новоград-Волинського промислово-економічного технікуму, м. Житомир, vikadrach6@gmail.com

PsotaViktoriiA.I. – post graduate student of the Department of Information Systems in Management and Accounting, State University "Zhytomyr Polytechnic", teacher of accounting disciplines at Novograd-Volynsk Industrial and Economic College, Zhytomyr, vikadrach6@gmail.com